

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЦЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№48 (1115)

Субота, 24 лістапада 1956 года

Цана 40 кап.

Ц К К П Беларусі Совету Міністраў Беларускай ССР

Цэнтральны Камітэт КПСС і Совет Міністраў Саюза ССР з задавальненнем адзначаюць, што калгаснікі і калгасніцы, рабочыя саўгасаў і МТС, спецыялісты сельскай гаспадаркі, партыйныя і камсамольскія арганізацыі, саветы і сельскагаспадарчыя органы Беларускай ССР правялі значную работу па павелічэнню вытворчасці сельскагаспадарчых прадуктаў і сыравіны. Рэспубліка дэталірова выканала планы нарыхтовак і закупак малака, бульбы, гародніны, фруктаў і ільносся. У 1956 годзе аддзена і прададзена дзяржаве малака на 98 тысяч тон, бульбы — на 200 тысяч тон больш, чым на тую-ж дату ў мінулым годзе, а насен-

ня ільну нарыхтавана на 170 тысяч цэнтнераў больш, чым прадугледжана планам.
Цэнтральны Камітэт КПСС і Совет Міністраў ССР віншуюць калгаснікаў і калгасніц, рабочых саўгасаў і МТС, спецыялістаў сельскай гаспадаркі, партыйных, саветскіх, сельскагаспадарчых і камсамольскіх работнікаў, усіх працоўных Беларускай ССР з дасягнутымі поспехамі і выказваюць упэўненасць, што яны і ў далейшым настойліва будуць працаваць над ажыццяўленнем пашырэння XX з'езда КПСС па павелічэнню вытворчасці ўсіх сельскагаспадарчых прадуктаў.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ
КПСС

СОВЕТ МИНИСТРОВ
САЮЗА ССР

НАДЗЁННЫЯ ПАТРЭБЫ СЕЛЬСКІХ КІНОФІКАТАРАЎ

ПАЛЕПШЫЦЬ АБСЛУГОЎВАННЕ ГЛЕДАЧА

Народная прыказка гаворыць: «Адзін у полі не ваювае». Так і ў нашай справе: адзін нікога не зробіш, патрэбна актыўная дапамога партыйных і саветскіх арганізацый, усіх грамадскіх, каб як след наладзіць абслугоўванне гледача калгаснай вёскі. А ён, гэты гледач, непазнавальна вырас і таму надзвычай патрабавальна ставіцца да работ сельскіх кінофікатараў.

З апошніх час масовыя партыйныя і саветскія органы нашай вобласці пачалі больш цікавіцца дзейнасцю кіномеханікаў, больш канкрэтна кіраваць аддзеламі культуры і дэпамагчы ім. Валікую ўвагу надаюць абслугоўванню сельскага насельніцтва Чырыкуўскага, Магілёўскага, Горацкага, Клімавіцкага, Асіповіцкага, Калічэўскага, Чавускага райкоў партыі і райвыканком. І гэта зрабіла станоўчы ўплыў. Работнікі кіносеткі вобласці да 39-й гадавіны Кастрычніка выканалі план адзначэння месяцаў.

Лепшыя паказчыкі ў сацыялістычным спарбніцтве дэмагчы Горацкі, Бабыруйска, Магілёўска і Чырыкуўска аддзелаў культуры, якія выканалі гадавы план кіноабслугоўвання насельніцтва ашчы ў верасні — хастрычніку 1956 года. Механікі Магілёўскага раённага аддзела культуры за дзесяць месяцаў паставілі ў вёсцы звыш плана 440 сеансаў.

У вобласці вырасла нямаля механікаў сельскіх кіноперасо-вак, якія правялі сабе сапраўдны энтузіяцкі культурнага фронту. Звыш 30 механікаў вобласці выканалі гадавыя планы да 39-й гадавіны Кастрычніка. Сярод іх тав. Хадаровіч (Магілёўскі раён), тав. Ляўкоўскі (Асіповіцкі раён) і іншыя.

З апошніх час масовыя партыйныя і саветскія органы нашай вобласці пачалі больш цікавіцца дзейнасцю кіномеханікаў, больш канкрэтна кіраваць аддзеламі культуры і дэпамагчы ім. Валікую ўвагу надаюць абслугоўванню сельскага насельніцтва Чырыкуўскага, Магілёўскага, Горацкага, Клімавіцкага, Асіповіцкага, Калічэўскага, Чавускага райкоў партыі і райвыканком. І гэта зрабіла станоўчы ўплыў. Работнікі кіносеткі вобласці да 39-й гадавіны Кастрычніка выканалі план адзначэння месяцаў.

Лепшыя паказчыкі ў сацыялістычным спарбніцтве дэмагчы Горацкі, Бабыруйска, Магілёўска і Чырыкуўска аддзелаў культуры, якія выканалі гадавы план кіноабслугоўвання насельніцтва ашчы ў верасні — хастрычніку 1956 года. Механікі Магілёўскага раённага аддзела культуры за дзесяць месяцаў паставілі ў вёсцы звыш плана 440 сеансаў.

У вобласці вырасла нямаля механікаў сельскіх кіноперасо-вак, якія правялі сабе сапраўдны энтузіяцкі культурнага фронту. Звыш 30 механікаў вобласці выканалі гадавыя планы да 39-й гадавіны Кастрычніка. Сярод іх тав. Хадаровіч (Магілёўскі раён), тав. Ляўкоўскі (Асіповіцкі раён) і іншыя.

Але ў рабоце кіносеткі вобласці ёсць яшчэ многа істотных недахопаў. Мы не дэмагчы таго, каб кожная кіно-

Сёлета кінофікатары нашага раёна выканалі гадавыя планы за дзесяць месяцаў. Нас радуе гэты першы зруч, бо яшчэ два гады назад Бабыруйскага раёна былі сапраўды адстаючымі ў Магілёўскай вобласці.

Што зрабіў аддзел культуры і сельскіх кіномеханікаў? Раёнавая ўага была звернута на палібор і выхаванне кадраў кінофікатараў. Цяпер у раёне працуе 13 гукавых перасовак, адна аўтакіноперасоўка і калгасны поўстанцкі. За кіноўстаноўкамі замацаваны вопытныя механікі і матарысты. Кожны месяц з сельскімі кінофікатарамі праводзіцца тэхнічныя вучоба і вытворчыя нары. Кіруючы заняткам лепшыя спецыялісты гарадскога кінотэатра «Таварыш».

Сярод механікаў павысілася адказнасць за даражаны справу. Выкананне плана яны лічаць першым сваім абавязкам. Ды не толькі гэты рыс характэрны для нашых энтузіяцкіх кінофікатараў, павысілася іх свядомасць. Пагаварыце аб прызначэнні кіномеханікаў у вёсцы з братамі Васільем і Анатолем Каранавым і Аляксеем Балтавоцічам або Леанідам Фішманам, і кожны з гонарам адкажа:

«Кіномеханік — праваднік культуры ў вёсцы». Справа, вядома, не ў словах, а ў тым, што кожны механік добра разумее, які адказны ўчастак даручаны яму. А калі разумее, значыць і працаваць будзе з душой, з аганьком, будзе шукаць новае.

Кожны новы дзень чуйна прыслухоўваемся мы да голасу з эфіру. То радуе, то нешчарожае нас радзіць. Радуе новымі творчымі здабыткамі. Яны ў працоўных поспехах нашага працавітага народа, які знае адно — даць больш металу, вугалю, нафты; удасканаліць вытворчасці і вырабляць новыя аргрэты, усё больш складаныя станкі, машыны; даць больш і вышэйшай якасці прадукцыі, каб прыгажэлі жывіце, багачеў, лепш жыў саветскі чалавек.

Кінемеханік — праваднік культуры ў вёсцы. Справа, вядома, не ў словах, а ў тым, што кожны механік добра разумее, які адказны ўчастак даручаны яму. А калі разумее, значыць і працаваць будзе з душой, з аганьком, будзе шукаць новае.

Але ў рабоце кіносеткі вобласці ёсць яшчэ многа істотных недахопаў. Мы не дэмагчы таго, каб кожная кіно-

Гэта ўскладняе работу механікаў, адмоўна адбівае іх абслугоўванне гледача. У Шклоўскім раёне, напрыклад, сельская кіносетка абслугоўвае ў 10 месцаў да 30 тысяч гледачоў і выконвала план не менш як на 165 працэнтаў. Цяпер жа, калі большасць клубавых раёна занята пад склады, кіноперасоўкі абслугоўваюць у месцаў толькі 16—18 тысяч гледачоў. Ад таго, што памышканні культурна-васпаловаўчаюцца не па прызначэнню, на 20 працэнтаў

«Генеральная Асамблея ААН становіцца на вельмі небяспечны шлях, які можа прывесці толькі да таго, што будзе падарвана давер'е народаў свету да Арганізацыі Аб'яднаных Нацый».

«Генеральная Асамблея ААН становіцца на вельмі небяспечны шлях, які можа прывесці толькі да таго, што будзе падарвана давер'е народаў свету да Арганізацыі Аб'яднаных Нацый».

«Генеральная Асамблея ААН становіцца на вельмі небяспечны шлях, які можа прывесці толькі да таго, што будзе падарвана давер'е народаў свету да Арганізацыі Аб'яднаных Нацый».

«Генеральная Асамблея ААН становіцца на вельмі небяспечны шлях, які можа прывесці толькі да таго, што будзе падарвана давер'е народаў свету да Арганізацыі Аб'яднаных Нацый».

Нельга маўчаць, калі ўважліва слухаеш аб падзеях гэтых дзён. «Нельга стаяць у баку ад усёго», — сказаў мне гэтым днём вольніцкім сілам, які спрабавалі аднавіць стары парадкі ў Венгрыі, цяпер ніхто не зможа. Рэвалюцыйны рабоча-сялянскі ўрад Венгрыі жыве і дзейнічае, бо за ім народ, масы працоўных. Мы не можам не пагадзіцца з міністрам замежных спраў нашай рэспублікі К. В. Кісялёвым, які на XI сесіі Генеральнай асамблеі ААН гэтым днём сказаў:

«Генеральная Асамблея ААН становіцца на вельмі небяспечны шлях, які можа прывесці толькі да таго, што будзе падарвана давер'е народаў свету да Арганізацыі Аб'яднаных Нацый».

«Генеральная Асамблея ААН становіцца на вельмі небяспечны шлях, які можа прывесці толькі да таго, што будзе падарвана давер'е народаў свету да Арганізацыі Аб'яднаных Нацый».

«Генеральная Асамблея ААН становіцца на вельмі небяспечны шлях, які можа прывесці толькі да таго, што будзе падарвана давер'е народаў свету да Арганізацыі Аб'яднаных Нацый».

Нашы людзі навоўнены высокароднымі пачуццямі да народаў свету і гнявам да агрэсараў, імперыялістычных палубторшчыкаў трыцяга сусветнага вайны. Няхай быць судзіла б'юцца нашы сэрцы! Падвіні жывіце паміж усімі людзьмі добрай волі брацкага з'яднання, разумеючы, аднаўляючы і свабоды, пільнасць да ўсялякай падкопу ворагаў-імперыялістаў.

Нашы людзі навоўнены высокароднымі пачуццямі да народаў свету і гнявам да агрэсараў, імперыялістычных палубторшчыкаў трыцяга сусветнага вайны. Няхай быць судзіла б'юцца нашы сэрцы! Падвіні жывіце паміж усімі людзьмі добрай волі брацкага з'яднання, разумеючы, аднаўляючы і свабоды, пільнасць да ўсялякай падкопу ворагаў-імперыялістаў.

Нашы людзі навоўнены высокароднымі пачуццямі да народаў свету і гнявам да агрэсараў, імперыялістычных палубторшчыкаў трыцяга сусветнага вайны. Няхай быць судзіла б'юцца нашы сэрцы! Падвіні жывіце паміж усімі людзьмі добрай волі брацкага з'яднання, разумеючы, аднаўляючы і свабоды, пільнасць да ўсялякай падкопу ворагаў-імперыялістаў.

Нашы людзі навоўнены высокароднымі пачуццямі да народаў свету і гнявам да агрэсараў, імперыялістычных палубторшчыкаў трыцяга сусветнага вайны. Няхай быць судзіла б'юцца нашы сэрцы! Падвіні жывіце паміж усімі людзьмі добрай волі брацкага з'яднання, разумеючы, аднаўляючы і свабоды, пільнасць да ўсялякай падкопу ворагаў-імперыялістаў.

Павел КАВАЛЕЎ.

ГНЕЎ І НЯНАВІСЦЫ!

Як і кожнаму чалавеку, мне дадзена святая чалавечая здольнасць любіць будучыню. Я ведаю, што кожная крупічка нашай працы, нашых намаганняў, нашых болей і радасцей, турбот і цяжкасцей — гэта ўсё дзеля таго, хто нас зменіць і гэты ўжо будучы называцца народам калгаснікаў. Там, у гэтым народзе, бацька і я свайго сына — студэнта ўніверсітэта, і дачку — дэмакратычнай сярэдняй школы, і іх дзяцей або ўнукаў, і я шчаслівы за іх будучыню. Іх будучыня — гэта прадукт нашай працы, скіраванай сёння камуністычнай партыяй дзеля гэтай мэты.

АБЯЦАНКІ-ЦАЦАНКІ

Кожнаму прыяма пасля прапушчанага працоўнага дня паглядзець цікавыя кінофільмы, калгасныя правесці вольную часіну. На жаль, жыхары калгаснай вёскі Лідаўскага раёна па віне загадкавага аддзела культуры Д. Памешкіна пазбаўлены гэтай магчымасці.

Вечар песні

Валікую цікавасць сярод працоўных Гомеля выклікаў вечар беларускай песні, арганізаваны Палацам культуры імя В. І. Леніна. А рускіх пазнаміць гамельчан з тэкстамі сваіх новых песняў. У канцэртным афармленні выступілі Амерыканскі народны хор і харавая капела калгаса імя Варшавы-дэла Гомельскага раёна.

Вястайкі твораў

У гарадской бібліятэцы імя Н. К. Крупскай і ў краязнаўчым музеі г. Слуцка адкрыты выстаўкі твораў пісьменнікаў-землякоў. Тут чытаць могуць пазнаёміцца з творами К. Чорнага, Г. Бярозкі, А. Васілевіча, В. Віткі, А. Кулакоўскага, М. Лужына, якія нарадзіліся і працавалі на Слуцчым.

НАСУСТРАЧ УСЕСАЮЗНАМУ ФЕСТЫВАЛЮ МОЛАДЗІ

У Саюзе пісьменнікаў
Удзел пісьменнікаў у падрыхтоўцы да Усеаюзнага і рэспубліканскага фестывалю моладзі — адно з пытанняў чарговага пасяджэння прэзідыума праўлення ССП БССР. Выступаючыя заклікалі празаікаў, паэтаў, драматургаў да напісання твораў, прысвечаных фестывалю, прыняцця актывнага ўдзелу ў конкурсах на лепшы верш, аповяданне, фельетон.
Было вырашана таксама дэпамагчы літ-аб'яднанню ў абласцях выдаць зборнікі ў дапамогу мастацкай самадзейнасці.

Літаратурны вечар

Шкава і змястоўна праходзіць фестываль сельскай моладзі ў Магілёўскім раёне. Совет Бэндэражскай хаты-чытальні арганізаваў літаратурны вечар. З дакладам «Беларускія літаратурныя барысавы да міра» выступіў дырэктар сярэдняй школы І. Ісачанка. Творы беларускіх пісьменнікаў працягла адкалісна Г. Кірдынка. У заключэнне адбыўся канцэрт мастацкай самадзейнасці. Выконваліся песні саветскіх кампазітараў аб барысавы да міра.

Новыя калектывы

У раёнах Брэскай вобласці разгарнулася дзейнасць падрыхтоўка да Усеаюзнага фестывалю моладзі. Стварэнне новых калектываў мастацкай самадзейнасці. Толькі за апошні час у вобласці арганізавана 157 новых калектываў, у якіх налічваецца больш пяці тысяч удзельнікаў. Харавыя і драматычныя гурты разучваюць народныя беларускія, рускія і ўкраінскія песні, а таксама песні саветскіх кампазітараў, рыхтуюць да пастаяннай аднактовай п'есы. Рознастайную праграму рыхтуе хор Прыбораўскай хаты-чытальні Дамачоўскага раёна. Гэты калектыў заняў першае месца на раённым фестывалю моладзі.

Дэкада кінофільмаў

У гонар Усеаюзнага фестывалю моладзі Чэрвеньскага аддзела культуры правяў дэкаду кінофільмаў прысвечаных развіццю народнага мастацтва ў нашай краіне і краінах народнай дэмакратыі. Гледачы з вялікай цікавасцю прагледзілі кінокарціны «Яны выступілі ў Маскве», «Песні над Віслай», «Беларускія канцэрт», «Дзяржаўны ансамбль народнага танца Грузіі», «Варшаўскія сустрэчы».

Семінары культасветработнікаў

Адбыўся пяцідзённы рэспубліканскі семінар загадкаў раённых аддзелаў культуры. Культасветработнікі абмеркавалі пытанні падрыхтоўкі культасветустановаў да Усеаюзнага фестывалю моладзі, пытанні лексычнай прапанавы і далейшых задач раённых аддзелаў культуры.

У Брэсцкай вобласці

Помнік В. І. Леніну ў ганцавічых
Нядаўна ў раённым цэнтры Ганцавічы быў адкрыты помнік геніяльнаму правадніку працоўных, заснавальніку першай у свеце саветскай дзяржавы В. І. Леніну.

КАЛГАСЫ БУДУЮЦЬ КЛУБЫ

Многія сельскагаспадарчыя арцелі вобласці пачалі будаваць свае клубы. За дзесяць месяцаў гэтага года пабудавана 28 клубав. Будуцца яшчэ 39 клубных памяшканняў. Асабліва шырока разгорнута даўніцтва клубав у калгасе Столінскага і Давыд-Гарадочкага раёнаў.

КУРСЫ БАЯНІСТАЎ

Пры працы музычных школ вобласці пачалі працаваць шасцімесячныя курсы калгасных баяністаў. На курсах навучаецца 75 амагараў сельскай мастацкай самадзейнасці.

К. ПЫРХ.

За тыдзень

Творчая сустрэча

У Саюзе пісьменнікаў БССР адбылася сустрэча пісьменнікаў з артыстамі Беларускай дзяржаўнай эстрады. Выступілі А. Есакювіч, В. Вітка, Я. Брыль, В. Малюкова, Е. Парватэ і іншыя. Яны адзначылі, што пісьменнікі і артысты эстрады яшчэ не ўстанавілі творчую дружбу. Толькі гэтым можна вытлумачыць, што ў рэпертуары канцэртаў Беларускай эстрады мала твораў беларускіх аўтараў.

Майстры прыкладнага мастацтва

У Лепельскім краязнаўчым музеі адбылася раённая выстаўка прыкладнага мастацтва. Разбіраў па дрэву, мастацкі, вышывальчыцы і вазальшчыцы экспанавалі 243 работы.

Вястайкі твораў пісьменнікаў-землякоў

У гарадской бібліятэцы імя Н. К. Крупскай і ў краязнаўчым музеі г. Слуцка адкрыты выстаўкі твораў пісьменнікаў-землякоў. Тут чытаць могуць пазнаёміцца з творами К. Чорнага, Г. Бярозкі, А. Васілевіча, В. Віткі, А. Кулакоўскага, М. Лужына, якія нарадзіліся і працавалі на Слуцчым.

Вечар песні

Валікую цікавасць сярод працоўных Гомеля выклікаў вечар беларускай песні, арганізаваны Палацам культуры імя В. І. Леніна. А рускіх пазнаміць гамельчан з тэкстамі сваіх новых песняў. У канцэртным афармленні выступілі Амерыканскі народны хор і харавая капела калгаса імя Варшавы-дэла Гомельскага раёна.

Вястайкі твораў пісьменнікаў-землякоў

У гарадской бібліятэцы імя Н. К. Крупскай і ў краязнаўчым музеі г. Слуцка адкрыты выстаўкі твораў пісьменнікаў-землякоў. Тут чытаць могуць пазнаёміцца з творами К. Чорнага, Г. Бярозкі, А. Васілевіча, В. Віткі, А. Кулакоўскага, М. Лужына, якія нарадзіліся і працавалі на Слуцчым.

Вечар песні

Валікую цікавасць сярод працоўных Гомеля выклікаў вечар беларускай песні, арганізаваны Палацам культуры імя В. І. Леніна. А рускіх пазнаміць гамельчан з тэкстамі сваіх новых песняў. У канцэртным афармленні выступілі Амерыканскі народны хор і харавая капела калгаса імя Варшавы-дэла Гомельскага раёна.

Вястайкі твораў пісьменнікаў-землякоў

У гарадской бібліятэцы імя Н. К. Крупскай і ў краязнаўчым музеі г. Слуцка адкрыты выстаўкі твораў пісьменнікаў-землякоў. Тут чытаць могуць пазнаёміцца з творами К. Чорнага, Г. Бярозкі, А. Васілевіча, В. Віткі, А. Кулакоўскага, М. Лужына, якія нарадзіліся і працавалі на Слуцчым.

Вечар песні

Валікую цікавасць сярод працоўных Гомеля выклікаў вечар беларускай песні, арганізаваны Палацам культуры імя В. І. Леніна. А рускіх пазнаміць гамельчан з тэкстамі сваіх новых песняў. У канцэртным афармленні выступілі Амерыканскі народны хор і харавая капела калгаса імя Варшавы-дэла Гомельскага раёна.

НЕЗАБЫЎНЫЯ ДАРОГІ

Алесь БАЧЫЛА

Новая пазма А. Бачылы «Ады» — твор аб вернасці, вернасці жыццёвым ідэалам, вернасці каханню. Падзеі падаюцца праз успаміны гераіні твора Аксаны, якой давялося праціскацца праз складаныя жыццёвыя шляхі і страціць у час вайны гораца любімага чалавека Міколу.

Ніжэй друкуецца ўрывак з гэтай пазмы.

А здаўка з трыгодай
Ей даносіць баян
Песню-болы: «Эх, дарогі...
Ды стэпны бур'ян...»

На кароткіх прывалах,
Па шляхах франтавых
Гэта песня гучала
Сумам сэрца жывых.

Палахлівыя ночы
Нам магі-б расказаць,
Як салдацкія вочы
Заслізала слеза.

І сплыла на траву...
Як хачелася жыць!
«Можа там твой таварыш
Нежывы ляжыць?»

Поле ўкрыта туманам,
Даль вачам не віда,
І дзесьці ты, Аксана,
Цераз песню адна.

Там: на ўзгорках і схілах,
У ясіх і палях
Моўкі дрэмляць магілы
Тых, хто паў у баях.

Простыя помнікі дагэ —
Сведкі вечнага нам:
Малады салдаці
Пахаваны там.

Вы і крылі не паспелі
У жыцці разгарнуць —
Апраўду шынелі
І ў паход — на вайну.

Вы ніколі не зналі
Страху ў бітвах шчырых,
Што магі — вы аддалі
Нам, хто сёння ў жывых.

Амбразы вы смела
Заслізгалі сабой,
У самадэях гарэл,
Гнеўна рваліся ў бой.

Ваши цяжкія раны
Тут, у летай цішы,
Зноў балоча Аксана
Адалі ў душы.

— Кажуць, годзі сціраюць,
Лечыць гора і сум,
Можа й праўда — не знаю,
А сама я нясу,

Як жывыя, успаміны
Франтавых жыцця дзён...
Ясна помню хвіліны,
Як пакутаваў ён.

Калі бачыў наукаю
Градкі свежых магіл...
Сутрымацца Мікола
Сам не меў ужо сіл.

«Эх, хутчэй-бы дабрацца
Да іх логава нам,
Каб за ўсё расквітацца
Поўнай мераю там.

Расквітацца з усімі...
Паглядзець не задала,
Як сустрыне і прыме
Нас чужая зямля...»

А яна, хоць нямаю
Нам прынесла смяроты,
З іхімі сумам прымаю
Незнаёмых гасцей.

І усім неспрымкена,
Страшныя зведзаны час,
Пачынала прыветна
Паглядзець і на нас.

І ў прысмерце тым кволым
Бачыў нейкі падлог,
І душою Мікола
З ім змірыцца не мог:

«Хай-жа чэсць наша чыстая
Застанецца і тут,
Хай у страху фашысты
Свай страчаюць прысуд,
Вы басчэснем пакрылі
Кожны крок свой і след...
Колькі-ж вы натварылі
Нам нячэснасці і бед!
Колькі-ж страшных
праклёнаў

Вы павіны прыняць!
Падлічыце — мільёны
У магілах ляжачы...»

Страшна думаць — мільёны...
Ім-бы жыць яшчэ, жыць...
Па якіх-жа законах
За ўсё гэта судзіць?»

Сэрца прагна пытала,
А зямля ў гэты час
Вінавата маўчала
І глядзела на нас —

Люстрам ціхім аэраў,
Блэскам роўных дарог,
Запрашала да бору,
Хто ў паходзе змяног.

І хачела вясёлай,
Як вясной, выглядаць...
Бачыў гэта Мікола,
Ды не мог успрымаць.

«Не меншымі не трэба
Імі змяні, ні кім —
Толькі-б нашыя неба,
Нашы нівы, ясы,

Наша жытніе поле,
У зноне пчола сенажыць.
Тут і мёртвым ніколі
Не хачеў-бы ляжыць.»

Я яго зразумеў,
Не магла сушыцца,
І ў мяне ўжо балела
Па радзіме душы.

І не раз бунтавала
Набалабана кроў;
І сама я жалела,
Прагала сэрцам дамоў.

І ўспрымала як радасць,
Што ў апошняй з хвілін
Быў ён разам з брыгадай,
Штурмавалі Берлін.

Вось падыдзе гэты горад
І адукаў капец —
І пакутам, і гору,
І пракаляў вайне.

Як забавенна, чкае
Часу гэтага свет...
З кветкаў ранняга маю
Я сабрала букет.

Палла, каб і лісіч
Не завяў, не змарнеў,
Хай успомніць: калісьці
Ён прыносіў іх мяне.

Хай букет нагадае
Нашу школу, сляю,
І каханне, што ў маі
Ярка нам расвітаю.

Хай на міг ён аддзіліць
Успаміні аб баях...
У гэты дзень на шпіталю
Не дажуржыла я.

Хоць і ноччу не спаля —
Сон не йшоў да вачэй,
Я ў палатны прыбрала —
Ну, вяртаўся хутчэй.

Родны мой, і хоць знала
Добра мужа свайго,
Ды чамусьці чкала
Неспакойна яго.

Сэрца ніль і ніль,
І каторы ўжо раз
Я ў брыгаду звяніла,
І ўсё чула ў адказ:

«Ён пакуць што заняты —
Сёння раненых шмат...
Кожны раз вінаваты
Я паялася назад.»

Хіба-ж мог без прычыны
Затрымаць генерал...
Толькі ўвечар машыны
Я пачула сігнал.

«... Прыехаў, мой мілы...
Больш трымаць не магу —
І што ёсць майё сілы
Я наасустраць бігу.»

Вузкая сцяжка між сосен
Я спыну да яго.
Што такое?.. Выносіць
На насіках... каго?..

Я як гляню — забіты
Ён... О, божа ты мой!
Твар і грудзі закрыты
Белай марляй густой...

ВІЦЕВСК МАСТАЦКІ

НОВАЯ ПРАГРАМА АНСАМБЛЯ

Па даўняй традыцыі Віцебск лічыцца адным з цэнтраў беларускага мастацтва. Жывапісныя мясціны, якія акружаюць горад, — ясы, старажытныя курганы, старадаўнія будынкі, багатая падземная гісторыя краю прыцягвалі ўвагу жывапісцаў.

Несумнінна, што на развіццё мастацтва зрабіла ўплыў васьмігадовае знаходжанне каля Віцебска і Рэпіна. За 16 кілометраў ад горада, на беразе Заходняй Дзвіны, мастак купіў маёнтак Здраўнева. Потым Здраўнева занялі вясельнікі «Пенаты», але вяселлем год у жыцці мастака (з 1892 па 1900 г.) выдаліся яго «зраўнеўскія абвішчкі» перады. Рэпіна часта бываў у Віцебску, ахвотна знаёміўся з мясцовымі дзеячамі культуры і ў першую чаргу з мастакамі.

Ілья Ефімавіч цікавіўся іх працамі, запрашаў у сваю майстэрню, наведваў іх майстэрні. У Здраўневе ён напісаў «Беларусы» — партрэт селяніна Сізара Шаўрова. Колькі сілы і праўды ў поглядзе напісанага з натуры чалавека з беларускай вёскі!

У Віцебскім абласным краязнаўчым музеі створаны спецыяльныя куток, прысвечаны знаходжанню І. Рэпіна ў Здраўневе. Тут пералічаны рэліквіі карцін Здраўнеўскага перыяду: «Беларусы», «Асенні букет», «Надзя з ружом» і іншыя. Тут-жа фотакопія пісьма мастака, адраўленага са Здраўнева. Адно з іх адрасавана вядомаму беларусаму краязнаўцу А. Салуноўу і сведчыць аб тым, з якой цікавасцю Ілья Ефімавіч адносіўся да мінулага Беларусі. А. Салуноў прыслатаў мастаку некалькі кніг «Віцебскія старыны», якія час-ад-часу выдаваліся ў губернскай цензурі. З вясільнячкіх кніжкі Рэпіна працягваюць гэтыя кнігі і пры сустрачы скажу краязнаўцу:

— Якія цудоўныя сюжэты для гістарычных карцін можа пацярпіць з мінулага Беларусі! Бітва Александра Неўскага з літоўскімі акупантамі паблізу Віцебска, Нарважэіне горада, Асветнік Сімеон Палацкі, Перадрукар Скарна, Усё гэта вельмі добра і прывабнае сюжэты. І я раю, гораца раю сваім мясцовым сабрам часцей звяртацца да гістарычных сюжэтаў. Яны цудоўныя скарбы для мастака!

У Віцебск паявіліся рэліквіі вучні. Адно з найбольш таленавітых з іх быў мастак Ю. Пена. Ён пакінуў яркі след у культурным жыцці горада. Амаль усе карціны, створаныя Пенам, а ён напісаў іх вельмі многа, памечаны Віцебскам.

У яго майстэрні ў цензурна горада быў створаны спецыяльны мемарыяльны музей, дзе былі сабраны ўсе лепшыя работы старога жывапісца.

У першыя дні Айнаўнай вайны карціны Ю. Пена ўдалося вывезці з гэтага краіны, і творы мастака поўнасна захаваліся. Пасля вайны яны былі дастаўлены ў Мінск і захоўваюцца ў фондах Беларускага дзяржаўнага мастацкага музея. Частка карцін будзе пры адрэцкіх музеяў экспанавана ў залах, але толькі частка і прытым вызначана.

Віцебскія мастакі ўзімаюць пытанне аб тым, што карціны пана Ю. Пена трэба ўсталяваць у гэтым горадзе, дзе жыў і тварыў мастак. Будынак галерэй згарэў у час вайны, але часова не можна было-б размясціць у адной з залаў абласнога музея або ў некалькіх пакоях аднаго з клубных паміжканіаў.

Віцебск ценіць свае багатыя мастацкія традыцыі. Помнікі, скульптур, бюстаў тут больш, чым у любым іншым горадзе Беларусі. На плошчы Леніна ўзвышаецца велічны помнік

Владзіміру Ільічу, на скверы Імя Багдана Хмельніцкага — помнік слаўнаму гетману, на вуліцы Суворова — бюст паводна, на скверы імя Маякоўскага — бюст паэта і г. д.

Прапоўныя горада ўсталяваць мемарыяльныя дошкі на будынаках, дзе нарадзілася савецкая ўлада ў Віцебску, дзе бываў Міхаіл Іванавіч Калінін.

Мемарыяльная дошка паміні І. Рэпіна будзе ўсталявана на адным з грамадскіх будынкаў у Мікалаеўскім сельсаве, на тэрыторыі якая знаходзілася Здраўнева.

Але не толькі ў гэтым адчуваецца глыбокая павага да памяці геналяўскага рускага жывапісца, Віцебск паранейшма з'яўляецца горадам мастакоў. Тут у 1949 годзе арганізавана аддзяленне ў рэспубліканскага мастацка-графічнага вучылішча.

Блізка ад Цэнтральнай плошчы імя Леніна ўзвышаецца белы дом з мноствам шырокіх акон. Тут рыхтуюцца выкладчыкі малювання і чарчэння — дзеці, закліканыя прычынамі лепшай моладзі любіць да мастацтва і дакладных навук.

Старэйшым беларускім мастак В. Дзежыц, выкладчык жывапісу ў вучылішчы, знаёміць нас са сваімі выхаванцамі і расказвае:

— Настаўнік малювання — гэта не толькі педагог, ён чалавек складанай творчай працы і ад яго залежыць выхаванне мастацкага густу ў моладзі, вырошчванне новых талентаў. Гэта ганаровы абавязак.

Найбольш таленавітыя вучні нашых настаўнікаў у вучылішчы адлучыліся ад нашай краіны і спецыяльна вучальныя мастацкія ўстановы ў Маскву, Ленінград, Мінск.

Урокі жывапісу, што зусім законамерна, найбольш павяжваюцца ў будучых педагогаў

і жывапісцаў. Самыя прасторныя, светлыя і ўтульныя пакоі адведзены пад класы. Пакоі гэтыя нагадваюць майстэрню мастакоў. Ды гэта ўласна і ёсць майстэрня, толькі не індывідуальныя, а калектыўныя. Выкладаюць у іх мастакі В. Дзежыц, В. Смярзінін, Д. Гераліцік.

Многа часу ў вучэбнай праграме займае афармленне кнігі. Навучонцы стараюцца ў вокладах, ілюстрацыях, вясільных літарах перадаць змест кнігі. Ёсць цікавыя ілюстрацыі да твораў Я. Коласа, Я. Купалы, М. Лынькова.

У вучылішчы часта наладжваюцца выстаўкі работ маладых жывапісцаў, графікаў, афарміцеляў. Мы змаглі паглядзець адну з выставак графічных работ. Яны радалі сваёй свежасцю, арыгінальным падыходам да вырашэння тэмы. Адчуваўся шырокае знаёмства з вядомымі творами савецкай і зарубежнай графікі.

Дырэкцыя вучылішча адарала альбомам найбольш удалых рысункаў графікаў і аддала яго ў Жэневу на міжнародную выстаўку твораў маладых мастакоў. Работы віцебскіх графікаў атрымалі там высокую адзнаку.

Выхаванцы вучылішча кіруюць мастацкімі гурткамі на прадрэмствах. Занятыя жывапісам — любімая справа для многіх маладых металістаў, тачоў, дрэвапрацоўшчыкаў Віцебска.

У Віцебскім музеі можна бачыць карціны на гістарычныя і іншыя тэмы, напісаныя мясцовымі мастакамі. У горадзе, дзе жылі і тварылі І. Рэпіна, Ю. Пена, моцныя мастацкія традыцыі. І іх трэба ўспрымаць і пашырэнне.

Я. САДОЎСКІ.

Скарбы геалагічнага музея

Пад шклом вітрыны невялічкія жюбты каменчык. Надаўна яго прывезлі з берага Прыпяці, і навуковцы супрацоўнікі Інстытута геалогіі Акадэміі навук адрозны прызналі ў ім звычайны янтэр. Такія знаходкі адбываліся ўпершыню. І цяпер у руках геологаў аказваюцца адны і тэ пераходныя каменчыкі рэспублікі...

На працягу апошніх год экспанат за экспанатам збіраўся ў геалагічны музей. Ён займае некалькі пакояў. Тут выстаўлены цікавыя калекцыі жывапісу, глеб, солей, якія сустракаюцца на тэрыторыі Беларусі. Вельмі каштоўныя некалькі стэндаў, экспанаты якіх сабраны з усіх куткоў нашай Радзімы: тут ёсць выяўленыя горныя пароды, пароды хімічнага і біяхімічнага

ўтварэння, — усяго каля двух тысяч экспанатаў. Надаўна геалагі інстытута вырашлі стварыць калекцыю метэарытаў. Пачатак гэтай калекцыі. У музеі захоўваюцца арыгіналі і грэскі метэарыты. Апошні з іх важыць 303 кілаграмы. Навуковцы супрацоўнікі зварнуліся ў Дзяржаўны музей ЗША з прапановай уварэння, — усяго каля двух тысяч экспанатаў.

вай абмяняцца асколкамі метэарытаў. Дзямі ў Акадэмію навук з Амерыкі прыйшла псыхалогія, і ў ёй быў кавалак метэарыта, прысланы беларускім вучоным.

Пісьмы са згоды абмяняцца метэарытамі атрыманы з Англіі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі і іншых краін.

Альгерд Абуховіч

Побач з песнямі і сатырамі П. Багряна, Ф. Савіча, Ф. Багушэвіча, А. Гурнычана і іншых беларускіх пісьменнікаў мінулага стагоддзя папулярнымі ў народзе і дэмакратычных колах інтэлігенцыі былі таксама байкі і вершы Альгерда Абуховіча (1840—1905).

Гэты факт аб'яргае распаўсюджаную ў свой час памылковую думку, быццам нацыянальна-беларуская байка, як літаратурны жанр, бярэ свой пачатак у ХХ стагоддзі. Байкі А. Абуховіча, напісаныя ў другой палове XIX стагоддзя, сведчаць, што гэты від алегарычнай пазэі мае больш працяглую гісторыю ў Беларусі, хоць сам А. Абуховіч наўрад ці быў свядомым прызнавач за сабою права перагана байкапісца ў беларускай літаратуры. Як чалавек высокадукаваны, ён не мог не ведаць, што байка — адзін з найбольш распаўсюджаных у народзе сатырычных відаў мастацкай творчасці — бярэ пачатак з даўніх часоў. Аб гэтым сведчыць не толькі вусная народная пазэя, але і старажытная беларуская літаратура. Байкі пісалі Сімеон Палацкі і іншыя пісьменнікі старога і новага часу, не кажучы ўжо аб Л. Кандратовічу і Ф. Багушэвічу.

Як пісьменнік і грамадскі дзеяч, А. Абуховіч належыць да пераходных, дэмакратычных колаў беларускай інтэлігенцыі другой паловы XIX стагоддзя.

Выхоўваўся А. Абуховіч на класічных уярозах беларускай і рускай дэмакратычнай літаратуры. Разам з А. Гурнычаным, Ф. Талчэўскім і іншымі паэтамі-раэлістамі і дэмакратамі ён з'яўляўся шчырным прыхільнікам і паслядоўнікам Францішка Багушэвіча, добратворны ўплыў якога выразна адбіўся на яго мастацкай творчасці.

Пісьменнік паходзіў з асяродка беларускай шляхты. Ён нарадзіўся на Слуц-

Хоць граф Бандынці — такім псеўда-імям падпісаў Абуховіч свае творы — адзначае, што «Мемуары» напісаны ў апошняе дзесяцігоддзе яго жыцця, тым не менш падзеі, занатаваны ў іх, прыпадаюць на эпоху прыгону і пазнейшыя часы.

Не без туті ўспамінаючы змрочнае мінулае, Абуховіч піша, што «дзе асаблівае тых часоў: прагавіта, пагорывая ўласць (паліцыя і жандрмерныя) і пастаянны на ўсё бакі свіст розак». — чорнай надакучывай плямай навечна залягаюць у душы.

У раздзеле «Успаміны Кіева», апісваючы падарожжа са Слуцка ў Кіев у 1852 годзе, аўтар расказвае: «За тры дні перад выездам арабіўся ў нас «судны дзень», выплі на яў нейкія плёткі. Некалькі асоб высекалі, між іншым — таварыша падарожжа, маладога ляха Яся. Дастаў ён каля трыццаці розак, хоць я дужа яго жалюў, але не вачу ўдзячнасці за што, бо і сам у страшнай гразе быў трымаю...»

А. Абуховіч расказвае далей, у раздзеле «Спас», аб сядзніцкім рэвалюцыйным Прыорычу. Прыорыч узяў народ на справу са сваімі крыўдамі-прыгоніцтвамі, і ўсё павет ішоў за сваім заступнікам. «Сяляне яго вельмі жалілі, — піша аўтар з сымпатыяй і павагай да Прыорыча, — нейкія надзеі заставаліся ў іх прыспамінах аб ім, але ўсё гэта пакрыта было таемнасцю. Прыорыч, уцёкшы з салдатаў, укрываўся. Базаў заўсёды, што помніцы на падох. Каля Соліцкіх часцей паўдзляў і там ён загінуў... Быў гэты чалавек незвычайны, калі будучы банітам (падошлючыкам. — С. М.), выняты з-пад права, праз дваццаць год трымаў у страху цэлы павет. І хоць паходзіў з ясыя, але быў чалавекам вельмі

ваюць рэдка. Нашчадзі — патомства, будучае пакаленне; нішчом — шіхамом, пакрыём, хаваючыся; плён — расток, малады, белы карыньчык пры ярне і шмат іншых. Мне, перш за ўсё, ідзе аб тое, каб выказаць, што я хачу, каб пацулі мыслы маё і каб словы каронныя беларускай пры помачы нашай літаратуры атрымалі найвышэйшае абывацтва (г. ян. права грамадзянска. — С. М.). І дзеся гэтага я не сцяпяю сваёго дыялекту, ужываючы словы і звароты агульнабеларускай. Гэтак паступаючы, я кладу ў літаратуру свой прыродны дыялект беларускай мовы, даючы найлепшае з яго. У вапцы не вядома яшчэ, каторы дыялект беларускі пераможа.

Не цяжка пераканацца, наколькі слушны і актуальны быў для свайго часу прыведзены выказванні А. Абуховіча.

А. Абуховіч умеў творча пераўвасабляць у сваіх байках народныя паданні аб розных дзівах і ваўкалаках і надаваць ім моцныя сацыяльныя гучанне. Прыкладам можа служыць арыгінальнае па думцы байка «Ваўкалак», пабудаваная ў форме дыялогу паміж Ляўкам — верным халапам пана і Ваўкалакам, які адкітвае праць брудную прапанову пайсці зноў у панскую явалю.

Прыяздем цалкам гэтую байку, якая з'яўляецца бібліяграфічнай рэдкасцю, з захаваннем асаблівае аўтарскай афарграфіі, лексікі і пунктуацыі.

Чараўніка ўражае:

Быў я коўль воўкалакам:
Бегаў чортам уздоўж сая,
І к гаядам паўзаў ракам,
І людскую знаў гаворку,
І з сабакам знаводку
Гаварыў я спосаб меў.

За гумном раз ціха сеў,
Ажно Лыска прыляцеў,
Як на панскіх службе стаў!
Па прызнаці ён мне кажа:
— Кінь ты куме, жытло ўражэ.
Цяпер марна прападець.
А ты-ж — усёкі спосаб знаеш:
Майму пана стань служыць,
Табе добра будзе жыць.
— Ах ты дурно, — думай я!
Мне вярнуцца да сая!
З сваім панам і з сіялом
Задзіўся ты калом!
Хоць галодзе — я свабоден,
— Гдзе мне цягне — там багу,
— На свабодзе прападу.
А ў явалю — не пайду!
Буду вольным воўкалакам,
Ты-ж — на прыязці сабакам.

У байцы «Старшыня», блізкай па свайму сюжэту да вядомай сатыры Крылова «Мірская схода», пісьменнік па-свойму арыгінальна выкарыстоўвае алегарычны вобраз марнара ў постоці ільва, авека — бяспраўтнаму масу, пахвала і прайдзёвта ваўса — ворага народа і ланцужагата сабакі пана. Усе гэтыя персанажы маюць значную самавувагу нагаруку, у выніку — перад чытачом паўстае праўдзівая карпіна свавольства «Ваўкараў» і бяспраўтнага стана народных мас.

Па сіле мастацкага ўвасаблення ідзі байку «Старшыня» можна паставіць у адзін рад з лепшымі рэалістычнымі творами беларускай літаратуры гэтага жанра.

У асобе А. Абуховіча беларуская рэалістычная літаратура другой паловы XIX стагоддзя мела арыгінальны самабытны талент, які ўнёс сваю даніну ў агульную скарбіцу развіцця і станаўлення ў Беларускай літаратуры крытычнага рэалізму.